

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Bettie Groen**

Introductie

Binnenkort ontvang jij een gastspreker in de klas. Deze gastspreker maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgung. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van de bijgevoegde biografie vragen voor te bereiden, die aan de gastspreker kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepingvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Bettie kunt doen.

Duur voorbereidende les: 60 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, Jodendom, Jodenvervolgung, onderduiken, Theresienstadt

Leerdoelen:

- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen leren over de diversiteit en tradities van het Jodendom.
- Leerlingen beseffen dat er meerdere concentratiekampen waren.
- Leerlingen doen onderzoek naar lokale verhalen via joodsmonument.nl
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gastspreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	10 minuten
Opdracht 1: Generaties	5 minuten
Opdracht 2: Tijdlijn	10 minuten
Opdracht 3: Joods zijn	10 minuten
Opdracht 4: Zie-Denk-Vraag	10 minuten
Opdracht 5: Zolang je naam genoemd wordt	10 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	5 minuten

Voorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepingvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan de gastspreker kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van de gastspreker](#) na afloop van de les
- Bekijk gezamenlijk als start [het filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)

Opdracht 1

Generaties

Leerlingen bedenken tot welke generatie de gastspreker behoort en denken na of de oorlog ook in de levens van deze generatie een rol kan spelen.

Tips ter bespreking:

- Het antwoord op vraag b is waar. Benoem dat voor veel kinderen van oorlogsslachtoffers een oorlog zijn sporen achterlaat. Een oorlog werkt vaak generaties lang door. Kinderen die de oorlog niet hebben meegemaakt, hebben vaak te dealen met de trauma's van hun ouders (of grootouders).
- Benoem dat ook de oorlogen die nú in de wereld gaande zijn, hun sporen na zullen laten bij de volgende generaties.
- Wees je bewust van eventuele oorlog of vluchtgeschiedenis van leerlingen.

Opdracht 2

Tijdslijn

Leerlingen maken een tijdslijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde

1. Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
2. Rotterdam wordt gebombardeerd en Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland – 1940
3. Door de anti-Joodse maatregelen worden Joodse kinderen van school gestuurd – 1941
4. In de Hollandse schouwburg in Amsterdam worden Joden gevangen gezet – 1942-1943
5. Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden via doorgangskamp Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd – vanaf 1942
6. Joden worden vermoord in de concentratie en vernietigingskampen – 1942-1945
7. Nederland is bevrijd! – 1945
8. Kinderen en kleinkinderen van overlevenden en slachtoffers van WO2 vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips ter bespreking:

- Bespreek en vergelijk de tijdslijnen.
- Licht de tijdslijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken.
- Maak het persoonlijk: Kunnen ze een grote gebeurtenis koppelen aan een persoonlijke gebeurtenis? Bijvoorbeeld het verhaal van Anne Frank of andere historische figuren. Om de gevolgen van de grote gebeurtenissen te koppelen aan wat dit voor mensen betekenden, maak je de geschiedenis tastbaar en invoelbaar voor leerlingen.

Opdracht 3

Joods zijn

Tips ter bespreking:

- a. **Al deze mensen** (Daniel Radcliffe oftewel Harry Potter, Lisa Kudrow (Friends), Diewertje Blok (Jeugdjournaal) en Albert Einstein (wetenschapper) hebben een Joodse moeder en zij daarmee volgens de 'regels' van het orthodoxe Jodendom

Joods. In het liberale Jodendom ben je ook Joods als je vader Joods is. Geef vooral aandacht aan de diversiteit en bespreek dat al deze mensen heel verschillend zijn (acteurs, wetenschappers, presentatoren maar ook Engels, Amerikaans, Nederlands en Duits).

- b. **Het Jodendom is de cultuur, religie en leefwijze van het Joodse volk.** Het is net als het Christendom en de Islam een geloof. Sommige Joden leven volgens de regels van het geloof maar velen ook niet (geassimileerde Joden), sommigen Joden dragen een keppeltje of een davidster maar anderen weer niet. Benoem vooral dat niet alle Joden hetzelfde zijn, net als niet alle Nederlanders of moslims of alle leerlingen van deze klas hetzelfde zijn. Er bestaan net zoals binnen de klas overeenkomsten maar ook verschillen tussen mensen. [Bekijk anders dit uitlegfilmpje.](#)

- c. **Laat leerlingen in groepjes of tweetallen hun antwoorden vergelijken.** Tot welke groepen behoren zij allemaal?

Opdracht 4

Zie- denk- vraag

Leerlingen beantwoorden vragen via de zie-denken-vraag methode over een foto. Je kunt ervoor kiezen hen in tweetallen aan de slag te zetten met deze opdracht of je behandelt de foto klassikaal. Bespreek vervolgens de foto.

Bron: Deze foto gaat over de Joodse feestdag: Sjabbat. De Sjabbat is de rustdag voor de joden (zaterdag) en gaat in op vrijdagavond. Er wordt samen gegeten en gedronken. Twee gevlochten broden met een doek eroverheen staan symbool voor de woestijntocht van het Isaëliëse volk. De twee kaarsen staan voor de geboden: Onderhoud en Gedenk. Er worden gebeden uitgesproken, samen gezongen en erna de rest van de maaltijd gegeten. Op zaterdag bezoeken gelovige Joden de synagoge en wordt de dag doorgebracht met vrienden en familie. Op die manier wordt de Sjabbat gebruikt om tot rust te komen.

Zie denk Vraag methode uitleg

Deze methode komt uit de visible thinking strategy en bevordert open en creatief denken bij leerlingen, het wekt nieuwsgierigheid over een thema en helpt de leerling zijn/haar gedachten te structureren.

Vraag leerlingen in 3 stappen vragen te beantwoorden over een bron/foto/object.

1) Wat zie je? 2) Wat denk je? 3) Wat wil je over deze bron weten?

Tips ter bespreking:

- Maak het verschil duidelijk tussen wat je ZIET en wat je DENKT. Bij zien gaat het om objectieve kenmerken: 'ik twee kaarsen'. Bij denken gaat het om interpretaties: 'ik denk dat het een avondmaaltijd is'
- Stel open vragen ter verduidelijking: Waarom denk je dat? Wat denken anderen? Wat valt je op? Welk verhaal schuilt er achter de bron?
- Blijf neutraal, er is bij deze oefening geen goed of fout.
- Vraag leerlingen naar eigen tradities die zij hebben.

Opdracht 5

Zolang je naam wordt genoemd

Leerlingen zoeken op www.Joodsmonument.nl via 'geavanceerd zoeken' naar lokale verhalen van slachtoffers van de Holocaust. Ze onderzoeken wat ze te weten kunnen komen. Je kunt ter afsluiting een leerling vragen een naam hardop te noemen en de Joodse traditie uitleggen: Zolang je naam wordt genoemd, ben je niet vergeten.

A large, vertically oriented rectangular area with rounded corners, enclosed in a thin orange border. The interior of the box is filled with horizontal, light-colored lines, providing a space for students to write their findings or reflections.